

Trä

Det bästa, enklaste och billigaste sättet att bedriva byggnadsvård är genom ett kontinuerligt underhåll. Gammalt trä kan återanvändas om det inte är skadat av röta, svamp eller insekter. Om en större reparation är nödvändig så ska man undvika drastiska åtgärder och inte göra mer än nödvändigt. Det är bättre att enbart byta en rutten del av en fönsterbåge eller panelbräda än att helt byta ut fönstret eller all panel. Använd samma sorts trä och om möjligt samma kvalitet som tidigare.

För eller senare ruttnar allt trä om det utsätts för fukt. Trä krymper och slår sig då det torkar. Men olika sorters trä är olika motståndskraftiga mot röta och det bör man tänka på när man väljer virke för ett speciellt ändamål. Alla träslag har olika egenskaper och har därför traditionellt använts för olika ändamål.

Känn gärna på tyngden och hårdheten i de olika träslagen. Varje träbit i utställningens materialrum har en handhyvlad sida, en maskinhyvlad, en handsågad och en maskinsågad. Känner du skillnaden?

Al - ett lätt, relativt mjukt och medelsegt virke, som om det utsätts för fukt lätt ruttnar. Trots det har al traditionellt använts till dammluckor, vattenrännor, skopor och tunnor. Används nuförtiden gärna till slöjdföremål, träsniderier och träskor då al är lätt att bearbeta och är formbeständigt.

Alm - ytveden är inte speciellt beständig mot röta eller insekter men kärnveden är relativt rötfast. Användes förr på grund av sin hårdhet, styrka och beständighet mot sprickor till hjulnav och kvarnhjul. Kärnveden har använts till båtkölar, stävar och roder. I dag mest använt till parkettgolv, trösklar, leksaker och verktygsskaft.

Ask - ett tungt, hårt och segt virke som inte är beständigt mot röta. Ask har använts till hjul och ekrar, medar, skidor, gevärskolvar och redskap som räfsor. Numera används det bland annat i parkettgolv, ledstänger, sportredskap, åror och skalmar till travsulkys. Massivt trä och fanér används också till möbler, inredningar och innerdörrar.

Asp - ett lätt, relativt mjukt och sprött virke med dålig beständighet mot röta och fukt. Lätt att såga, klyva, skära och svarva men svårt att få en jämn och slät yta. Då det är ett lätt träslag har det bland annat använts till ok och proteser men också till laggkärl och byttor. Numera används asp bland annat till pappersmassa och tändstickor men också till leksaker, emballage, lastpallar och tillverkning av spån- och boardskivor.

Avenbok - kallas även vitbok, ett hårt och tungt träslag, svårt att klyva och bearbeta. Förr användes virket till föremål utsatta för hårt slitage, eller stötar och tryck, till exempel i kugghjul och andra detaljer i maskiner. Numera används

avenbok till hyvelbänkar, i pianohammare, skärbräden och som industrigolv, eftersom träet är mycket motståndskraftigt mot nötning.

Björk – ett medeltungt, medelhårt och segt virke som måste hållas torrt. Björk är ganska elastiskt och går lätt att svarva och profilera. Har under långa tider använts till möbler, husgeråd, arbetsverktyg, redskap, skidor och slöjdföremål och än i dag tillverkas pinnstolar och bord- och förvaringsmöbler i massiv björk. Används också till pappersmassa och är numera nästan det enda använda träslaget vid tillverkning av tumstockar.

Bok - ett tungt, hårt och segt virke som krymper och sväller snabbt vid fuktförändringar. Inte rötbeständigt och bör impregneras om det ska användas utomhus. Bok användes förr då man tillverkade bland annat tunnor och smörkärnor och i dag är glasspinnar tillverkade i bok eftersom träslaget varken ger någon lukt eller smak åt livsmedel.

Ek – ett tungt, hårt och medelsegt träslag där kärnvirket är mycket beständigt mot röta. Användes förr för att bygga skepp, broar, trappor, portar och till bärande stommar i huskonstruktioner.

Fur – ett medelhårt träslag där det är stor skillnad på ytved och kärnved. Fetved kallas fur rik på kåda som innehåller höga halter av röthämmande ämnen. Detta är lämpligt till utvändiga snickerier och fönster. Annars används fur till bland annat pappersmassa, inrednings- och möbelvirke, båtvirke samt byggnadsvirke och bränsle.

Gran – ett medelhårt ganska elastiskt träslag som trots sämre motståndskraft mot röta ofta använts till ytterpanel. Gran är lättare och segare än fur, och lämpar sig till exempel för dymlingar i bärande konstruktioner. Det är även ett bra golvträ, lite hårdare än fur och på sikt ljusare än fur, som mörknar i kärnveden.

Lind – är ett mjukt träslag, bra till sniderier och skulpturer men med dåligt motstånd mot röta och insekter. Förr tillverkades korgar, rep och mattor av bastskiktet på lindens innerbark. I dag används lind till bland annat borstar, olika hushållsartiklar, musikinstrument, leksaker, och persienner.

Lönn – ett hårt träslag som är bra där man vill ha en len och mjuk yta efter polering och användning av produkten, till exempel slevar och skaft till räfsor och yxor. Har förr använts till räfspinnar och i stråkinstrument.

Lärk - påminner om furu men har mer kärnved. De äldsta delarna av Venedig påstås vara byggda på pålar av sibirisk lärk. På senare år har lärkträ lanserats som ett giftfritt alternativ till tryckimpregnerat trä. Själva kärnveden hos lärk har dock inte i sig väsentligt bättre egenskaper än kärnved från furu.